

NATIONALPARK
VADEHAVET

YNGLENDE SORTTERNER I TØNDERMARSKEN 2026

Rapport Nationalpark Vadehavet
September 2026

Indledning

For 12. sommer i træk blev der i 2026 gennemført hjælpeforanstaltninger for, og undersøgelser af, yngleforholdene for den lokale bestand af sortterne i grænseområdet syd og sydvest for Tønder.

Formålet er så vidt muligt at øge ynglebestanden i dette område, så den på sigt kan sprede sig til andre områder nord og syd for grænsen, hvorfra den er forsvundet inden for de sidste 50 år.

Undersøgelsen er som i tidligere år gennemført af Nationalpark Vadehavet i samarbejde med Naturstyrelsen og Landesamt für Umwelt des Landes Schleswig-Holstein (LfU). Disse parter finansierer også projektet, og udgør sammen med Fugleværnsfonden den faglige følgegruppe. Nationalpark Vadehavet er projektansvarlig.

Projektet omfattede i 2026 udlægning af redeflåder på 5 lokaliteter og overvågning af de ynglende sortterner i projektområdet på begge sider af den dansk-tyske grænse.

Denne rapport er udarbejdet af Nationalpark Vadehavet ved Jesper Tofft.

Feltarbejde og udlægning af redeflåder

Der blev i slutningen af april udlagt 124 redeflåder, hvis fordeling ses nedenfor. De blev udlagt af personale fra Nationalpark Vadehavet og Naturstyrelsen med hjælp fra de frivillige Rolf Pistor-Riebold, Lars Bo Petersen og Poul Junk på dansk side, samt af landmand Oke Lorenzen og Jonas Kotlarz fra Landeamt für Umwelt på tysk side.

Sted	Antal
Hasberg Sø, danske del	25 stk.
Hasberg Sø, tyske del	21 stk.
Magisterkogen, Terkelshøl	40 stk.
Magisterkogen, Ringswarf	18 stk.
Rudbøl Sø, tyske del	20 stk.
I alt	124 stk.

Redeflåderne blev lagt ud som i tidligere år – på 50-120 cm dybt vand, og forankret med en mursten.

Typer og brug af redeflåder

Vi har nu gennem årene afprøvet en række forskellige flådetyper, og det har ikke været muligt i praksis at måle om der visse modeller, herunder forskelligt materiale, som fuglene foretrækker frem for andre, eller om der er nogle typer, der giver en højere ynglesucces (ungeproduktion) end andre.

Overordnet kan vi dog sige, at den nye type, som blev udviklet i 2024 med en bund af kork, som er gennemtrængeligt for vand, og en træramme omkring, er at foretrække. Især fordi de ligger fast på vandet, og kun sjældent, modsat de helt lette af styropor (styrodur), vipper om på ryggen i kraftigt blæsevejr, og hvis større vandfugle prøvet at kravle op på dem. Den primære grund til at gøre forsøg med lette træsorter som kork og balsatræ var dog ønsket om at bruge flåder af bæredygtige (natur)materialer.

Som i tidligere år, og som det fremgår af fotos bagerst i rapporten, er der en del flåder med "hegn" i form af et lille trådnæt omkring, mens andre flåder er helt åbne, uden hegn. Sortternens unger kan krybe igennem dette hegn. Formålet har især været at afholde ænder at træde op på flåderne, så de kan vippe rundt. Det ser dog ud til, at så snart der er æg og unger i rederne, kan ternerne holde ænder og blishøns væk.

I 2026 fik Landesamt für Umwelt fremstillet 30 nye flåde af korkmodellen, heraf nogle med målene 53 × 53 cm, andre med målene 53 × 33 cm.

Vi ved at styrepørflåderne med på-limet kunstgræs i plastic er meget holdbare og normalt kan holde i mindst 5-7 år. Vores erfaring med korkflåderne er endnu ikke så lang, at vi kan vurdere holdbarhed i antal år. Men vi kan allerede nu sige, at holdbarheden af balsa-flåderne er kortere, da det er tale om blødt træ, som slides hurtigere.

Det skal endvidere nævnes, at både den praktiske håndtering af opbevaring på lager indendørs om vinteren er mere tids- og pladskrævende med de store og tungere korkflåder end de lette styropørflåder.

Efter ynglesæsonen tages alle flåder op af vandet igen, tørres og kommer på lager i Naturstyrelsens lagerbygning ved Nørremølle. Dog vinter-opbevares flåder fra den tyske del af Hasberg Sø hos landmand Oke Lorenzen, Alt Fluetzholm.

Overvågning af yngleforløb

Overvågningen blev foretaget af Jesper Tofft fra Nationalpark Vadehavet med støtte fra den frivillige Poul Junk med i alt 9 besøg på lokaliteter på begge sider af grænsen. Det skete i dagene 18.5., 5.6., 19.6., 30.6., 10.7., 14.7., 19.7., 26.7. og 30.7. Desuden har Styrelsen for Grøn Arealomlægning ved Morten Bentzon Hansen besøgt området i forbindelse med NOVANA-overvågning. Her blev der foretaget droneflyvninger d. 1.6. og d. 8.6., som er uvurderlige for så vidt angår de lokaliteter, hvor opvokset vegetation gør det vanskeligt, nogle steder umuligt, at se alle reder fra land. Resultatet af iagttagelserne er koordineret. Der henvises til fotos sidst i denne rapport.

Ud over iagttagelserne på ovennævnte datoer, blev undersøgelserne suppleret med data fra DOFbasen – [læs mere i DOFbasen her](#).

Etablering og bestand

De første sortterner blev jf. dofbasen.dk set i yngleområderne d. 8. maj, og ret hurtigt havde en større flok sat sig på de udlagte redeflåder ved Verlath i den tyske del af Rudbøl Sø. Men det var først efter midten af maj, at større antal blev set i hele yngleområdet i Tøndermarsken. Den samlede bestand ynglede - ligesom i 2025 - senere end normalt, da første flyvende unger først blev set 10. juli, mod i gennemsnitlige år ca. 25.-28. juni.

D. 18. maj var der fugle ved 4 senere kolonier, men æglægning var endnu ikke i gang. Der sås fugle under etablering med kurtisering etc. ved Rudbøl Sø, Ringswarft og Hasberg, mens der slet ikke blev set fugle ved den senere største koloni Terkelshøl i Magisterkogen.

Men d. 1. juni var der 5 etablerede kolonier, idet Aventoft og Terkelshøl nu også var kommet til. En droneflyvning registrerede 70 par på rede. D. 5. juni var der kommet nogle få ekstra par til, hvilket er et tegn på den generelt sene etablering i ynglekolonier. Den samlede bestand opgøres således til ca. 73-75 par i 5 kolonier. Dette er knap 10 par flere end i 2025, men stadig under de 85 par i 2024.

Der ynglede i år ingen par i den tyske del af Hasberg Sø, men området blev flittigt benyttet som føde- og rasteområde.

I denne sommer forekom flere voldsomme uvejr, som efter alt at dømme har nærmest ødelagt, eller kraftigt decimeret, flere kolonier. Første gang d. 27.6. hvor meget kraftige vindstød i kombination med regn og til dels store hagl huserede over området. Men allerede inden dette, var Ringswarft-kolonien, som d. 1.6. blev vurderet til 9 par, opløst – dog af andre og ukendte årsager.

Ved besøg d. 19.6. sås mange små unger i de store kolonier Verlath og Terkelshøl, mens der efter uvejret kun var ganske få tilbage, men dog en del rugende fugle. I de første julidage kom endnu et større regnvejr, som kan have øvet negativ indflydelse på årets ynglesucces. Men også prædation har formentligt spillet ind. F.eks. sås mindst 8 og mindst 11 rugende fugle ved hhv. Verlath og Terkelshøl d. 30. juni, dvs. efter det store uvejr, som tilsyneladende dræbte mange unger. Der sås 1-2 døde unger ligge på redeflåder ved Verlath efter dette. 11 dage senere, d. 10. juli, hvor man skulle forvente en del små unger fra de mange rugende i disse to kolonier, var der ikke en eneste unge eller æg at se! Her tyder det nok mere på prædation end dårligt vejr.

Kun Hasberg-kolonien producerede pænt med unger i 2026, over 20 stk. Tilsyneladende har denne koloni været forskånet for større prædation, og har ligget mere i læ under uvejr. Alle øvrige kolonier producerede meget få eller ingen unger.

Det sidste kuld unger fra Hasberg var flyvefærdige ca. d. 1. august.

Tabel: Oversigt over ynglende sortterne og deres ungeproduktion i Tøndermarsken 2015-2026

År	Antal ynglepar	Antal flyvefærdige unger
2015	50	25
2016	28	28
2017	35-40	21-28
2018	32-33	16-19
2019	43	41-44
2020	44-46	43-46
2021	48-51	61-65
2022	60	74-82
2023	64-66	73-78
2024	85	37-42
2025	65	29-35
2026	73-75	29-38

Herunder gives en mere detaljeret gennemgang af yngleforløbet i hver enkelt koloni.

Rudbøl Sø

- 20 redeflåder blev udlagt ved Pumpestationen Verlath i den tyske del af søen i april.
- Den 5. juni var 18 af de 20 redeflåder besat af rugende fugle og 1-2 par stadig under etablering. Denne koloni var den eneste, hvor vi kunne se alle reder i hele sæsonen, da de modsat de øvrige kolonier, lå åbent og synlige.
- Den 19. juni var 16 flåder stadig besat, og det så fint ud med 7-8 med små unger og resten rugende, eller under etablering for anden gang.
- Den 30. juni – dvs. efter uvejret den 27. juni – sås kun én halvstor unge samt 8 rugende. Dvs. at vi umiddelbart måtte formode at resten af ungerne fra den 19. juni må være døde eller forsvundet under uvejret (måske pga. store hagl), og rent faktisk lå der 1-2 døde unger på flåder.
- Ved næste besøg d. 10. juli var kolonien helt tom, skønt vi regnede med at der ville være en del små unger fra de 8 rugende par set de. 30. juni. Men – ved nogle åkande-tæpper 100 m vest for kolonien sås 4 konstant varslende voksne fugle, som vi ud fra adfærden vurderede havde 2-4 unger. Disse kunne dog ikke ses fra diget. Det er muligt, at det er unger fra denne koloni, som efter uvejret har søgt væk fra flåderne og ind i den tætte

vegetation, mens de endnu ikke kunne flyve. Men det kan måske også være unger fra Terkelshøl. Så desværre er det noget uklart om der er kommet nogle få unger på vingerne fra Verlatsholmen

Magisterkogen, Terkelshøl

- 40 redeflåder udlagt i april
- Den 18. maj sås ingen terner, men d. 1. juni sås via drone 33 beboede reder. Af disse var 12 naturreder, resten på flåder
- Den 19. juni sås mindst 32 besatte reder, heraf 13 med små unger, resten rugende
- Den 30. juni – dvs. efter uvejret d. 27. juni – sås kun 7 kuld med 8-14 dage gamle unger og dertil mindst 11 reder med æg.
- Den 10. juli, hvor vi forventede en del små unger fra de rugende fugle set den 30. juni, var kolonien helt forladt. Men ved Vidåens løb tæt ved sås ca. 10 voksne fugle, hvoraf flere fodrede og varslede. Flere unger kunne høres, så det må betyde, at nogle få unger fra observationen den 30. juni er kommet på vingerne. Vi formoder ca. 6-8 unger, men det er desværre noget usikkert.

Magisterkogen, Ringswarft

- Den 18. maj sås op til 20 voksne fugle ved kolonien med kurtisering osv., men endnu ingen rugende.
- Den 1. juni sås via droneoptagelser 9 par på reder.
- Den 5. juni kunne vi fra diget kun se 5 reder med æg, men opvoksende vegetation betød, at flere reder var skjult. Kun 3 dage senere, den 8. juni, sås kun én rugende fugl fra drone.
- Den 19. juni var kolonien helt opgivet. Vi ved ikke noget om grunden hertil. Uvejr kan ikke være en forklaring, da det voldsomme uvejr først kom den 27. juni. Vi formoder at rederne er blevet tømt for æg af et rovdyr/rovfugl. Denne koloni producerede således med sikkerhed ingen flyvefærdige unger.

Magisterkogen, Aventoft

- Af praktiske årsager blev der ikke udlagt redeflåder her, så reder nævnt herunder er naturreder.
- Den 18. maj sås 10-15 fugle i området, men ikke direkte tegn på yngleaktivitet.
- Den 1. juni sås fra drone 4 rugende fugle. Ved næste dronflyvning den 8. juni var dette tal reduceret til én rede med rugende fugl. Men det er svært at se alt fra luften, så evt. kan yderligere 1-2 reder være overset. En periodisk højere vandstand kan være en årsag her.
- Den 19. juni sås 20-25 fugle i området, og flere fløj rundt med føde. Denne adfærd kunne tyde, og der er sket en ny tilflytning – nok fra den opgivne koloni ved Ringswarft.
- Den 30. juni sås op til 8 stationære fugle, som bl.a. mobbede rørhøg. Men reder kunne ikke ses fra diget.

- Den 10. juli ses op til 10 fugle, adfærd tyder på fodring af 1-3 kuld.
- Den 14. juli ses 4 stationære voksne fugle og 2-3 flyvende unger, så det vurderes samlet, at 2 par har fået unger på vingerne her. Siden sås ingen ynglefugle ved kolonien.

Hasberg Sø

- Der blev i april udlagt 21 rederflåder, 10 af den nye korkmodel og 11 af de gamle af styropor, på den tyske side af området, og 25 af forskellig type på den danske side. Som i de fleste år var der kun beboede reder i den danske del, men reder på den tyske del blev anvendt som siddeplads.
- Den 18. maj sås op til 25 fugle i området, men som på de øvrige lokaliteter, var de ikke etableret med rede endnu.
- Den 1. juni sås 7 rugende fugle på redeflåder fra drone, og den 8. juni var dette tal vokset til 10 besatte reder.
- Den 19. juni var bestanden vokset, og 25-30 varslende fugle sås over kolonien. Det kan meget vel være fugle fra den opgivne Ringswarft-koloni, som er begyndt forfra her. Da der sås en del tomme flåder vurderer vi, at flere par havde naturreder.
- Den 30. juni sås op til 24 voksne fugle, og derfor vurderes det at der på det tidspunkt var 12-15 yngleaktive par. Der sås reder både med små og lidt større unger samt reder med æg, hvilket er et klart tegn på omlagte kuld. Modsat de store kolonier ved Verlat og Terkelshol, så det her ud til at uvejret 27.6. ikke har haft større negativ virkning.
- Den 10. juli var der i alt 25 varslende fugle i luften, herunder også to flyvende unger.
- Den 19. juli vurderes at der stadig var 6-8 par med unger, de øvrige par var trukket bort med deres unger.
- Den 26. og 30. juli sås hhv. 6 og 2 varslende voksne fugle.
- Samlet har Hasberg-kolonien, som den eneste af de 5 kolonier, produceret rigtigt pænt med unger, da det blev til ca. 20-23 unger. De kom, som det fremgår ovenfor, løbende på vingene over en periode på ca. 3 uger, så der har været unger fra både først lagte kuld og fra de senest lagte kuld.

Samlet ungeproduktion

Ungeproduktionen er i år særlig vanskelig at vurdere, da der er ret store usikkerheder omkring de to største kolonier, Verlat og Terkelshol. Ved besøg på begge lokaliteter den 30. juni sås halvstore unger, som ikke kunne genfindes direkte ved næste besøg den 10. juli. Med der var dog tydelige tegn på store unger tæt på, da voksne fugle varslende og fodrede unger, som også kunne høres, men ikke ses pga. høj vegetation. Der skulle måske have været lagt et besøg ind her noget tidligere.

Erfaringer fra de tidligere år er, at udflyjning af unger fra de første kuld opholder sig i ca. to uger i området inden de senest midt i juli trækker bort med deres forældre. I denne periode plejer de at raste i Rudbøl Sø, hvor der er åbne bredder de kan sidde på. Her er der visse år set op til 30 unger ad gangen. Men dette var ikke tilfældet i år, hvor kun ganske få sås. Så det tyder på, at familierne

er trukket bort ret hurtigt efter at ungerne kunne flyve. Det har dog altid været sådan, at de sene kuld unger fra omlagte æg, trækker hurtigere bort, så der ikke er fugle tilbage i yngleområdet i begyndelsen af august. Ses der sortterner i Tøndermarsken senere i august og i september, må det regnes som trækfugle øst fra.

Samlet kan vi nok ikke komme den samlede ungeproduktion nærmere end dette:

Sted	Antal
Vertlath	0-4 unger
Terkelshøl	6-8 unger
Ringswarft	0 unger
Aventoft	3 unger
Hasberg	20-23 unger
I alt	29-38 unger

Fødesøgning

Når vi er ude i felten på de forskellige yngle- og fourageringslokaliteter, ser vi så vidt muligt også efter hvor fuglene flyver hen med bytte i næbbet, så vi kan tilskrive hvor de har rede med unger. Og hvor langt de således flyver efter føde. Observationer i år viser et billede, som vi også kender fra tidligere år:

- Verlaht-koloniens fugle søger mest føde i selve Rudbøl Sø, den vestlige del af Magisterkogen samt de syd for beliggende lokaliteter Brückengraben Niederung og Hülltofter Tief – hhv. ca. 600 og 900 m fra kolonien.
- Ringswarft-koloniens fugle søger mest føde i den centrale del af Magisterkogen.
- Terkelshøl-koloniens fugle søger mest føde i den centrale og østlige del af Magisterkogen, i kanaler og vandhuller nord for Magisterkogen (Ved Åen og Sydfelt) samt i Ubjerg Nørresø, dvs. op til ca. 2 km væk fra kolonien.
- Aventoft-koloniens fugle viser samme mønster som Terkelshøl.
- Hasberg-koloniens fugle søger – udover i selve Hasberg-området - føde i Bremsbøl Sø mod øst (afstand 1,7 km), i Ubjerg Nørresø mod nord (afstand 2 km) samt også i den østlige ende af Magisterkogen (afstand ca. 3 km). (Erfaringer fra år med mange par ved Hasberg viser, at jo flere par der yngler her, jo mere flyveaktivitet til andre lokaliteter med

gode fødemuligheder. I år med mere end 20-30 par ved Hasberg er der også set fødesøgning i småsøer ved Aventofter Wald).

Prædation og vejrforhold

Som det er fremgået ovenfor, er der i år sket et stort tab af såvel æg som små og mindre unger. Der kan næppe være tvivl om, at en del mindre unger er gået tabt ved uvejret d. 27. juni, da der mellem den 19. og 30. juni forsvandt mindst 14-15 ungekuld fra Verlath og Terkelshøl, og der sås 1-2 døde unger i Verlath den 30. juni. Andre døde unger kunne ligge i vandet, eller været blevet taget af krager og måger.

Derimod overlevede en masse ægkuld uvejret, da der den 30. juni sås hhv. 8 og mindst 11 rugende par ved Verlaht og Terkelshøl. Men de var alle borte 11 dage efter. Tilsvarende forsvandt 9 kuld æg fra Ringswarft i første halvdel af juni. Disse tab af ægkuld vurderes at være pga. prædation fra ukendt dyr, da vi aldrig før har set så store tab af æg. Oftest har der gennem årene faktisk været en god klækningssucces, således at tab mest er sket mens ungerne var under 10-12 dage.

Det er blevet diskuteret om der kunne være svømmende rovdyr som mink, odder eller mårhund, som præderer sortterne, men der foreligger ingen beviser. Den 1. juni i år sås en odder svømme længe rundt i kolonien ved Terkelshøl, og de mange sortter var meget hidsige over det. Men vi kunne iagttage den længe, og odderen viste ingen interesse for redeflåderne, hvor der endnu kun var æg at se. Den var fokuseret på at dykke efter muslinger eller fisk, og kom meget tæt på os. Se fotos bagerst i denne rapport.

I et forsøg på at dæmpe mulig prædation fra mink og unger af mårhund iværksatte Natustyrelsen et nyt reguleringsprojekt fra sommeren 2025, hvor der blev opsat fælder af forskellig type ved jernbanen mellem Bremsbøl og Hasberg, ved Hasberg Sø og ved Terkelshøl.

I perioden august - december 2025 blev der fanget i alt 7 mink i området, 4 ved jernbanen og 3 ved Terkelshøl. Desuden én mårhundeunge, som var lille nok til at kunne gå ind i fælden.

I 2026 blev der fanget 3 mink ved jernbanen i perioden februar til april, men ikke siden, samt 3 mårhundeunger samme sted i dagene omkring d. 1. august.

Bemærk at der ikke er fanget eller skudt noget ved selve Hasberg Sø.

I Magisterkogen er der i 2025 skudt og fanget i alt 16 mårhunde. Og i 2026 er der skudt 10 mårhunde her frem til den 1. september.

Vi ved ikke om mink og mårhund er en væsentlig prædator sortternens æg og unger, men det er nok sandsynligt. I hvert fald viser de her nævnte tal, at der er en udbredt bestand af mårhunde i området og at der efter alt at dømme er en lokal bestand af mink, som sikkert også yngler.

Formidling

Der har i år været omtale af sortterneprojektet på Nationalpark Vadehavets hjemmeside, og der er som sidste år udlagt informationsfoldere i de dertil opstillede kasser ved Rudbøl Sø, Lægan,

Møllehus, Ubjerg Nørresø og Bremsbøl Sø. Flere sidder således i direkte tilknytning til Tøndermarsksten og p-pladser, hvor turister kommer.

Tak

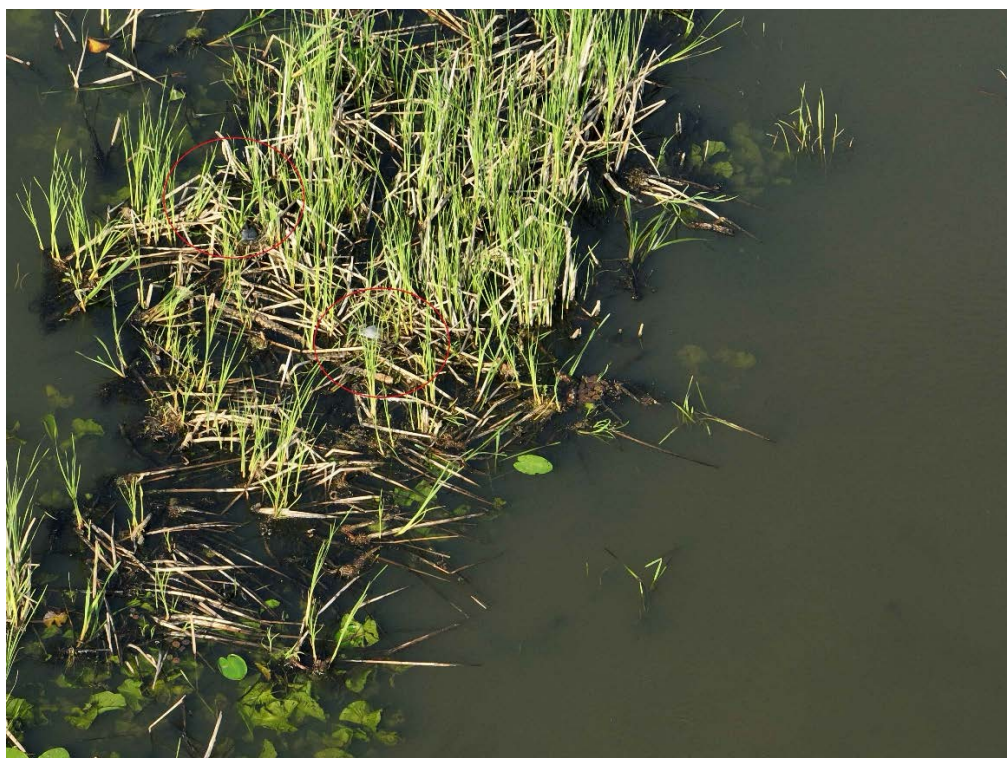
Nationalpark Vadehavet og projektet ønsker her at takke alle samarbejdspartnere i Naturstyrelsen, Fugleværnsfonden, Landesamt für Umwelt Schleswig-Holstein, Styrelsen for Grøn Arealomlægning samt de frivillige Oke Lorenzen, Rolf Pistor-Riebold, Poul Junk og Lars Bo Petersen, for godt samarbejde.

Redaktion: Jesper Toft

Forsidefoto: Torben Andersen

Fotos fra ynglesæsonen 2026

Drone-foto af rugende sortterner ved Aventoft, 1. juni 2026. Nederst er der to rugende fugle i de røde cirkler, som man kan se ved zoome ind på dem. Foto: Styrelsen for Grøn Arealomlægning

Udlægning af 20 helt nye redeflåder i Rudbøl Sø, 29. april 2026. Foto: Jesper Tofft

Nogle redeflåder bliver begroet af planter, som her hvor to små unger forsøger at gemme sig i vegetationen, Hasberg, 14.6. 2026. Foto: Jesper Tofft

Rede med 3 æg på flåde, Terkelshøl, Magisterkogen, 5.6. 2026. 3 æg er den normale kuldstørrelse, ofte dog kun 2 æg ved senere omlagte kuld. Foto: Poul Junk

Redeflåde med 3 små unger, Hasberg 30.6. 2026). De små trin på de skrå sider er lavet for at lette ungernes kravlen op og ned fra vandet. Foto: Poul Junk

Da der endnu var liv og glade dage ved Terkelshøl med mange rugende fugle, 5. juni 2026, Aventoft Kirke i baggrunden. Foto: Poul Junk

To ca. 13-14 dage gamle unger fra Terkelshøl d. 30. juni. Dvs. at de overlevede uvejret d. 27. juni. Foto: Jesper Tofft

Odder, som svømmede længe rundt i Terkelshøl-kolonien d. 5. juni. Foto: Poul Junk

Sortterne angriber odder ved redeflåde, men odderen viste ingen interesse for at plyndre disse for æg. Havde der været unger på flåderne, havde det måske været anderledes. Desværre en del modlys her. Odderen forsvandt efter ca. 20 minutter, Terkelshøl 5, juni 2026.